

Kurum Tarihini Aile Tarihinden Okumak: İSKİ'ye Emek Veren Üç Kuşak

İSKİ tarihi ile iç içe bir aile tarihi olan Ali Rıza İlhan ile, üç kuşak boyunca kurumun çalışanlar açısından tarihini, hem kurum içi hem de sahadaki deneyimlerini ve İSKİ'de çalışmanın anlamını konuştuk.

🗣️ Nazlı Bülay Doğan

Ali Rıza İlhan • Bu yıl benim İSKİ'deki 25. yılım. Aslında 1999 girişliyim ama taşeron şirket sigortamı yapmamış. Ben, resmi olarak 1 Ocak 2000 tarihinde İSKİ'ye girdim. Zaten dede mesleğiymiş bu meslek. Dedem 1960'lı yıllarda kardeşleriyle Bingöl'ün bir köyünden geliyor. Haliç Parkı'nda otururlarken İSKİ'nin yetkilisi geliyor. "İSKİ'de çalışmak ister misiniz?" diye soruyor. Bunun üzerine dedemler dört kardeş işe başlıyor. Üç tanesi işi zor bulup kaçıyor. Kanal kazma işi ağır geliyor. Sadece dedem kalıyor. Dedem o dönem ilköğretim mezunu olduğu için, onu tahsildar yapıyorlar. Evlerin kapısına gittiğinde ne kadar su kullanıldığını ölçüyor ve vatandaşa fatura kesiyor, ödemeyi alıyor. Hatta bu yüzden Kasımpaşa'da üç defa dedemi soyuyorlar. Yine de dedem İSKİ'de çalışmakla çok övünürdü. Bu kurumda memur olmak prestijli bir şeydi, hem onun hem de çevresindekiler için.

Daha sonra dedem babamı işe sokuyor. Babam 1981 yılında girdi İSKİ'ye, 2008 yılında da emekli oldu. Çocukluğumda hep babamın elinde İSKİ'ye ait evrakları görürdüm. Lise okurken ailevi bazı sıkıntılar yaşayınca okulu bıraktım ve İSKİ'ye sayaç okuma personeli olarak giriş yaptım. Sonrasında liseyi dışarıdan bitirdim, üniversiteyi hâlâ dışarıdan okuyorum. Diplomam olsun dedim; ama diploma da ne kadar işe yarıyor?

İSKİ'de 2000 yılından itibaren uzun süre sahada çalıştım. İlk girdiğimde diğer çalışanlara göre daha gençtim. 5 yıl sayaç okumada, daha sonra 3-4 yıl sayaç açma-kapamada çalıştım. Sahada çalışırken bir gün Sarıyer'de sayaç okurken, okuma yaptığım vatandaşla hiddetle kapiya çıkıp bana "Çocuğun topunu mu çalıyor?" dedi. "Yok teyzecim, ben İSKİ'den geldim" deyince zor inandırıldı. Çünkü ben de 18 yaşındayım, çocuk sayılırdım.

Geçen zaman içinde İSKİ’de yönetim açısından çok fazla değişiklik oldu. Ama çalışma biçimimizde pek değişiklik olmadı. Ben ilk geldiğimde taşeronunda çalışıyordum. 2018’den sonra İSKİ taşeronunda değil de; İSPER’de çalışıyor olduk. Yine aynı şekilde çalışmaya devam ettik. İlk başladığımda beraber çalıştığım insanların çoğu, o zaman genç olanlar, şimdi emekli oldular.

Emeklilik de, İSKİ’de çalışanlar için zaman içinde epey değişti. Mesela dedem 1985 yılında emekli olduğunda Kasımpaşa’dan iki daire, bir araba almış. Babam emekliliğinde bir daire almıştı. Ben emekli olduğumda belki bir araba parası bile alamayacağım. Emeklilerin çoğu başka yerlerde çalışmaya devam ediyor emekli maaşlarıyla. Ya da emeklilik yaşı geldiği hâlde kurumda çalışmaya devam ediyor. Ben kademeli emeklilik çıkarsa, emekli olmayı düşünüyorum. Tabii o koşullar da zor; ama o durumda bırakmayı düşünüyorum.

Şimdi, 2025’te emeklilik maaşı düşecek diye kurumdan çok ayrılan, emekliliğini isteyen oldu. Bu da kurumların hafızasının silinmesi anlamına geliyor. Şimdi yeniler işe başlıyor; ama arada, eski gidenlerle yeni gelenler arasında bilgi aktarımı olacak zaman olmadığında sorunlar yaşanıyor.

Seçimler de bizi etkiliyor. İktidar değişince İBB’de de bir sirkülasyon oluyor. O yüzden çalışanlar hep tedirgin. Herhangi bir şekilde kimliğini açıklamak istemez, düşüncesini dile getirmekten çekinir. Ona aracı olan parti hangisiyse, öbür parti geldiğinde işimden olurum diye korkar. Sendikadan bile çekiniyor çalışanlar.

Fotoğraflar Bekir Dindar

Ben 14-15 yıldır sahada değil, ofiste çalışıyorum. Benim için İSKİ’de çalışmak özel bir şey. Dededen kaldığı için özel bir aidiyet hissediyorum. İsmim gibi mesleğim de dededen.

Şimdi burada, borç takipte açma kapama bölümünün yöneticisiyim. Yapılan işleri koordine ediyorum ve ekipmanları kontrol ediyorum. Burası vatandaşla doğrudan iletişim kurduğun bir yer. Sıkıntılı süreçler de oluyor çünkü borç takibi var, su kapatmalar yapabiliyoruz. Ekonomik kriz olduğu için vatandaş da öfkeli. Günde ortalama 30 kişiyle görüşüyorum. Telefon edenler, gelenler oluyor suyun kapanmasıyla ilgili. Sahada da iletişim konusu son derece önemli oluyordu. İletişimin kuvvetliyse iyi bir bağ kurabiliyorsun. Mesela burada Feriköy’de Ermeni mahallesi var. Oraya gittiğinde seni karşılarlar, özellikle yazın ellerinde mutlaka bir meyve suyu ya da ayran, bir ikram olur. Başka mahallelerde güvenlik tehdidi hissettiğin zamanlar da olabilir. Mesela Hacı Hüsrev Mahallesi’nde sataşanlar, küfredenler olabiliyor. Devleti temsil eden en zayıf halka olarak sen görülüyorsun. İnsanlar da öfkelerini sana yöneltiyor.

Bazen daha da sıkıntılı durumlar olabiliyor. Bir keresinde Ortaköy’deki bir kulübün suyunu kapatmaya gittik. Bekleyin, dediler. Patron geliyor. Bizi bir odaya kilitlediler. Sonra patronları silahla geldi. Ya suyu açarsınız ya da ayağınıza sıkırım, dedi. Sonrasında bu durumu bildirdik. O zamanki müdürümüz: “Burada yapılanları kişisel bazlı almayın” dedi. Ama bir sürü arkadaşımız böyle durumlarda mağdur oluyor, dayak yiyor. Beyoğlu’nda Hacı Hüsrev, Tarlabası, Şişli’de Kuştepe, güvenlik konusunda sıkıntılı yerler. Ama mesela Nişantaşı da bizim bölgede. Sahadaki arkadaşlar bazen bana “Abi Nişantaşı’ndan sonraki gün Hacı Hüsrev’e yollama lütfen beni” diyor.

Pandemide yaşadığımız zorluklar da oldu. Sokağa çıkma yasakları vardı ama sahadaki arkadaşlarımız sayaç okuma işlerine devam etmek zorunda kaldılar. Buna itiraz ettik, mücadele ettik. Sonrasında sayaçların büyük bir kısmı okunmadan, kıyas yoluyla faturalandırıldı. İSKİ’nin o dönem güzel bir projesi de oldu: “Askıda Fatura” uygulamasıyla maddi anlamda sıkıntı yaşayan vatandaşlara destek sundu. Bayağı da katılım oldu.

İSKİ’de benim çalıştığım birim olan açma kapama, sayaç okumacılar, teknik birim, kadrolu personel, memurlar, hepsi ayrı ayrı dünyalar. Birimlerin bu birbirinden ayrı durma hâli, kişi özellikle herkesle ilişki kurmak için çaba sarf etmezse, pek kolay kapanmıyor. Askere giden bilir, askeriyedeki tertip ilişkisi gibi. Memurlar kadrolulara, kadrolular şirket işçilerine, şirket işçileri taşeronlara üstten bakabiliyor. Hâlbuki mesela çalışanlar arasında en altta gibi gözüken, hakları ve maaşları en düşük olarak şahıs şirketine bağlı taşeronda çalışanlar, İSKİ’nin en zor ve en emektar işi olan kanal işini yapıyorlar. Son 5 yılda bu değişti; çünkü İSKİ’nin kendi kadrolu çalışan sayısı çok azaldı. Onların yerine İSPER’den alımlar artırıldı.

Dayanışma daha çok birim içinde kalıyor. Bir açma kapamacının başına bir şey gelirse, açma kapamadaki arkadaşları koşar onun yanına. Tüm birimlerde öyle. Dayanışma kültürü toplumda da pek kalmadığı için kurum içinde de onu inşa etmek daha zor oluyor.

Fotoğraf Bekir Dindar

İSKİ, belediyenin önemli ve çok büyük, A sınıfı şirketlerinden. Ama enflasyon nedeniyle faturalar çok yükselince, vatandaşın tepkisine de biz maruz kalıyoruz. Ben şikayet için telefon açanlardan çok küfür duyuyorum. Uzun zamandır burada çalıştığım için insanlar beni tanıyor. “Sana değil sözlerimiz, faturaya kırgınız” diyorlar. Bazen de kurum içinde yaşanan aksaklıklar ya da gecikmeler de doğrudan vatandaşı etkilediği için, onun da tepkisini alabiliyoruz. İBB’nin görünen yüzlerinden biriyiz bu anlamıyla. O yüzden her sıkıntıda vatandaşla biz yüz yüze geliyoruz.

Benim için burası farklı bir yer. Bir yandan çok zor. Mesai dışında da işimiz devam ediyor, telefonum gece 11’de bile aranıyor. Ama bir yandan da farklı bir deneyim. Çok heterojen bir yer burası. Çok çeşitli insanlar gelebiliyor buraya. Mesela bir travesti vatandaşımız geldiğinde, kurum çalışanlarında onlara karşı ön yargılı olanlar olabiliyor. Öyle durumlarda biz araya giriyoruz. Ünlüler gelebiliyor, bir kez Sırrı Süreyya Önder gelmişti. Göçmenler geliyor. Göçmenlere karşı da yine önyargı olabiliyor, karşılıklı sıkıntı yaşayabiliyoruz.

Göçmenlerle ilgili şöyle suistimaller de olmuştu. Vatandaş kendi kullandığı suyu yabancı birinin üstüne kaydediyor, ödemiyor. Nasılsa yabancı gidine kimse ondan hesap soramaz diye. Bir sene sonra vatandaş geliyor, ben yeni taşındım, kullanmadım, kullanmış gitmiş diye borçlarını sıfırlıyor. Şimdi İSKİ, eğer kullanıcı yabancıysa, noter onaylı ev sahibinden kira kontratı istiyor. 4000 TL’ye yakın bedel ödemek gerekiyor. Göç İdaresi’nden evrak istiyor. Göçmenler için oldukça zor ve maliyetli olabiliyor bu süreç.

Şu anda içinde bulunduğumuz İSKİ Beyoğlu Şişli Şube Müdürlüğü’nün olduğu yerin altında, eskiden Taksim’de dağıtılan, taksim edilen suların - zaten adı da oradan geliyor - pompalandığı ana istasyon var; artık aktif değil. Sayaç ambarlarını hâlâ görebilirsiniz, su sayaçlarının toplu olarak bulundukları yerler. Burada kollektörler de var, yine atıl durumda ama. Buradan pompalama istasyonuna kollektörle basınç oluşturuluyor. İleride de büyük su havuzları var. Barajın kapalı hâli gibi düşünebilirsiniz. Bu sarnıçla bağlantılı büyük su boruları, vanalar hâlen görülebiliyor.

Buradaki pompalama istasyonu sonradan Aksaray’a taşındı. Daha sonra da Nurtepe’ye taşındı. Ve daha sonra da İstanbul’un farklı yerlerine bölündü. Eskiden İstanbul daha küçük olduğu için, İstanbul’un Avrupa Yakası’na burası yetiyordu. Ancak şimdiki ihtiyacı karşılayabilecek teknik altyapısı yok. O yüzden uzun süredir kullanılmıyor; ancak burası ciddi tarihi değeri olan bir yer.